Cécile Wajsbrot

Dankwoord bij de uitreiking van de Europese Literatuurprijs 2026

Vertaald door Lisette Graswinckel

Cécile Wajsbrot (1954) is Frans en woont afwisselend in Parijs en Berlijn. Ze heeft twintig romans op haar naam staan en werkt daarnaast als literair vertaler. Haar familie vluchtte in de jaren '30 vanuit Polen naar Frankrijk. In de Tweede Wereldoorlog werd een deel van haar familie in Auschwitz vermoord. In 2016 ontving zij de Prix de l'Académie de Berlin. Ze heeft boeken in het Frans vertaald uit het Engels en het Duits, o.a. van Virginia Woolf, Violet Trefusis en Stefan Heym. Daarnaast is ze ook journalist, onder meer voor de literaire tijdschriften Autrement*,* Les Nouvelles littéraires *en* Le Magazine littéraire.
Lisette Graswinckel (1979) is opgeleid als literair vertaler en cultuurwetenschapper. Haar afstudeerscriptie ging over ironie. Ze is alumna van de Vertalersvakschool en heeft inmiddels (moderne) klassiekers vertaald van onder anderen Edith Wharton, Jean Rhys, Leonora Carrington, Joseph Conrad en Ann Petry, maar ook hedendaagse romans van bijvoorbeeld Lisa Halliday en Naoise Dolan. Daarnaast is ze redacteur van het eerste uur van PLUK*,* de oogst van nieuwe vertalers*, treedt ze weleens op als mentor en geeft ze af en toe les aan de Vertalersvakschool in Amsterdam en Antwerpen.*
De Europese Literatuurprijs bekroont de beste hedendaagse Europese roman die in het voorgaande jaar in Nederlandse vertaling is verschenen. De roman Nevermore *van Cécile Wajsbrot werd vertaald door Josephine Rijnaarts en verscheen bij uitgeverij Oevers.*

© Het copyright op dit Vertaalverhaal berust bij de auteurs

Dankwoord bij de uitreiking van de Europese Literatuurprijs 2026

Ik heb ervoor gekozen deze toespraak in het Engels te schrijven omdat ik vond dat een Europese literatuurprijs die wordt toegekend aan een buitenlandse roman niet een dankwoord in de eigen taal van de schrijver hoorde te hebben. En wat is een eigen taal? Derrida schreef in *Le Monolinguisme de l'autre*: 'Ik heb maar één taal en die is niet van mij.' De woorden die naar bezit verwijzen, een taal de jouwe noemen, een taal machtig zijn, een taal beheersen, liegen dat het gedrukt staat. Als schrijver die in haar moedertaal schrijft, als lezer die in meerdere talen probeert te lezen, als vertaler die een tekst van de ene kust naar de andere kust tracht over te brengen, kan ik niet om de ervaring heen dat elke uitwisseling, mondeling dan wel schriftelijk, een benadering is, een pad om te bewandelen, ook al raken we onderweg soms verdwaald.

Maar een roman gaat niet alleen over taal. Hij gaat over… literatuur. Oftewel, een wonderlijke mengeling van verbeelding, gevoelens, gedachten, kennis, afkomstig uit je eigen leven, uit reizen, uit ervaringen met gebeurtenissen, mensen, kunstwerken, boeken, steden, landen, emoties… Een roman is als een tuin waarin je allerlei bloemen kunt vinden, een veelheid aan vruchten en bomen, elk met andere kleuren, andere connotaties. Als je een roman schrijft, stop je daar alles in, ook toeval. Er is een bekend verhaal, verteld door Coleridge als een soort voorwoord bij zijn gedicht 'Kubla Khan'. Dromend over een paleis had hij een paar honderd regels gedicht. Toen hij wakker werd kon hij zich die woord voor woord herinneren en begon hij ze op te schrijven. Iemand uit Porlock kwam langs die hem over het een of ander wilde spreken. Een uur later probeerde de dichter de regels uit zijn droom weer op te roepen maar was hij bijna alles vergeten. Het gedicht bleef onvoltooid. Ook zonder iemand uit Porlock worden we voortdurend gestoord. Door een telefoontje, door een gedachte, door ons onvermogen niet onmiddellijk te kijken als er een sms'je binnenkomt. Wat hadden we geschreven als we niet waren gestoord? Wat hadden we geschreven als die ene gedachte niet bij ons was opgekomen? Onze boeken bestaan ook uit toeval. En we denken over iets te schrijven terwijl we over iets anders schrijven.

Aanvankelijk zag ik *Nevermore* als een essay. Ik wilde proberen het prachtige middendeel van *Naar de vuurtoren* waarin Virginia Woolf voornamelijk een verlaten huis beschrijft, een huis zonder menselijke aanwezigheid, dit prachtige literaire hoogtepunt, samen te brengen met de beelden die we allemaal kennen over Tsjernobyl en de vervreemdingszone. Vervolgens dacht ik: een essay is beslist een goed idee, maar waarom zou ik me niet aan een roman wagen? Alleen, hoe schrijf je een roman op basis van dergelijk materiaal? Op dit punt dacht ik aan vertalen, mijn andere bezigheid naast het schrijven… Waarom geen roman met daarin een vertaler die bezig is dit deel te vertalen? Vertalen als plot, met variaties, met momenten van moedeloosheid, van verrukking, vertalen als middel om verschillende verhaallijnen te verweven, om een geheel te maken van ongelijksoortige elementen zoals de High Line in New York, verhalen over klokken, Woolf, Tsjernobyl, Dresden, een schim –

© Het copyright op dit Vertaalverhaal berust bij de auteurs

ongelijksoortig op het eerste gezicht – net zoals stukjes van een legpuzzel samen een afbeelding kunnen vormen.

Een dergelijk boek is natuurlijk een ware uitdaging voor de vertaler. De Franse versie telt twee talen. In een vertaling (met uitzondering van de Engelse) komt daar een derde taal bij en Josephine Rijnaarts heeft het Nederlands moeten invoegen zonder het fragiele ritmische evenwicht te verstoren tussen de talen enerzijds, en tussen de passages over vertalen en de rest van de roman anderzijds. Hierin is ze wonderwel geslaagd.

En is dit niet ook wat Europa betekent? Diversiteit aan talen, aan culturen, aan literatuur, een diversiteit waar ik niet zonder zou kunnen. Daarom betekent deze prijs zoveel voor mij. Ik wil graag de moedige uitgever Martijn Couwenhoven van uitgeverij Oevers bedanken, die geloofde in zo'n krankzinnig project, ik wil graag de jury bedanken, wier besluit ook betekent dat een roman veel meer kan zijn dan alleen een spannend verhaal, en ik wil graag Josephine bedanken, die als eerste bereid was zo'n onmogelijk avontuur aan te gaan. De taal van Europa is de vertaling, om met Umberto Eco te spreken. Ik neem aan dat wij er hier allemaal zo over denken…

© Het copyright op dit Vertaalverhaal berust bij de auteurs